

Sprawozdanie z działalności Zarządu TODK „Fara Końskowolska” za rok 2020

W roku 2020 realizowaliśmy zaplanowane w poprzednim roku projekty, współpracowaliśmy z Urzędem Gminy i Towarzystwem Społeczno-Regionalnym oraz podjęliśmy badania kopca w Opoce.

W styczniu ubiegłego roku został przekazany do konserwacji obraz „Matka Boska Czytająca”. W trakcie prac renowacyjnych bardzo zniszczonego obrazu, uważanego za XIX-wieczne malowidło, po oczyszczeniu z brudu i kurzu warstwy malarskiej oraz badaniach fizykochemicznych i stratygraficznych, pani Magdalena Gawłowska-konserwator zabytków-odkryła, iż mamy do czynienia prawdopodobnie z dużo starszym dziełem. Za tym stwierdzeniem przemawiają: przede wszystkim użyty grunt (szarozielony), barwniki warstwy pierwotnej (smalta i zieleń miedziowa) oraz kompozycja, co zmienia jego datowanie na początek XVII w, a nawet przełom XVI/XVII w. Po zakończonej renowacji, należałoby obraz ten pokazać historykom sztuki, znawcom flamandzkiego malarstwa, by wydali swoją opinię, być może mamy w końskowolskim kościele nieznane dzieło wielkich mistrzów.

Kolejnym wymagającym natychmiastowych prac renowacyjnych był obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, zdemontowany z zabytkowego feretronu z obrazem Przemienienie Pańskie. Feretron i zamieszczone na nim malowidła datowane były na XVIII/XIX w. Prace konserwatorskie wykazały, że oba obrazy są starsze. Badanie rentgenowskie ujawniło wcześniejsze, prawdopodobnie barokowe, wizerunki Jezusa i Proroków pod pozostawionym przemalowaniem (Przemienienie Pańskie), a badanie fizykochemiczne i stratygraficzne wykazały barwniki pierwotnej warstwy malarskiej wizerunku Matki Boskiej z Dzieciątkiem (smalta i zieleń miedziowa), co przesunęło jego powstanie na przełom XVI/XVII w. lub początek XVII w. Ponadto obraz MBS wcześniej był prezentowany oddzielnie, przycięty, zawinięty wtórnie został zamontowany do feretronu. Od 1720 roku malowidło otoczone kultem zdobity korony z blachy srebrnej, złoconej. Partnerem prowadzonych prac konserwatorskich przy obrazach i ramie feretronu była Fundacja PZU. Fundatorami ramy osobno prezentowanego obrazu MBS osoby prywatne.

Pan Sebastian Wardak, archeolog, pracownik Muzeum na Zamku w Janowcu, zwrócił naszą uwagę na pochodzące z różnych okresów fragmenty ceramiki, na które można się natknąć na przylegających do kopca w Opoce polach. Okruchy wczesnośredniowiecznych i późniejszych naczyń oraz fragmenty XV-wiecznych kafli, widoczne na powierzchni zaoranej ziemi, wcześniejsza hipoteza o gródku stożkowatym w tej lokalizacji oraz przebadane w pobliżu kurhany, dały podstawę do nieinwazyjnych badań magnetycznych samego wzniesienia i obszaru w jego pobliżu. Dziękuję p. Wójtowi Stanisławowi Gołębiowskiemu i pracownikom Urzędu Gminy za okazaną pomoc przy uzyskaniu niezbędnych pozwoleń i przygotowaniu terenu do badań, strażakom OSP Witowice za wstępne oczyszczenie kopca i p. Sebastianowi Wardakowi za przygotowanie oferty.

Na początku grudnia p. Piotr Wroniecki z Fundacji Relicta wykonał badania wyznaczonego obszaru georadarem i przeanalizował anomalie magnetyczne występujące na badanym terenie i je zinterpretował. Efekty przerosły nasze oczekiwania.

Został rozpoznany możliwy ślad konstrukcji o wymiarach 10m x 10m, prawdopodobnie czworobocznej, anomalia świadcząca o obecności fosy, pokrywająca się z obniżeniem terenu o kształcie zaokrąglonego czworoboku, a także krzywoliniowy zespół anomalii, który można wstępnie interpretować jako pozostałość zewnętrznej fosy lub umocnienia, albo wcześniejszej fazy umocnień. Poza samym wzniesieniem, na otaczającym terenie stwierdzono wiele rozszanych prostokątnych wkopów, sugerujących pozostałości domostw i wiele anomalii punktowych, świadczących o wkopach i obiektach związanych z obróbką termiczną.

Najważniejszą informacją wynikającą z przeprowadzonych badań jest potwierdzenie istnienia anomalii magnetycznych, które można jednoznacznie interpretować jako pozostałość zespołu konstrukcji z przeszłości o charakterze grodowym, prawdopodobnie dwufazowym.

Pan Sebastian Wardak, biorąc pod uwagę różnorodność fragmentów ceramiki, w interpretacji wyników badań georadarem posuwa się jeszcze dalej, mówiąc o wielofazowym osadnictwie na tym terenie.

W ubiegłym roku przyznano nam środki z Urzędu Gminy na dofinansowanie wydania publikacji podsumowującej badania znalezisk archeologicznych w kryptach kościoła farnego w trakcie jego remontu. Niestety z uwagi na pandemię, prace nad nią uległy przesunięciu i jest obecnie w fazie korekcyjno-redakcyjnej. Jej współautorami są profesorowie, doktoranci i studenci Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Nasze dokonania mieliśmy okazję zaprezentować w trakcie uroczystego otwarcia odremontowanego budynku ratusza i płyty rynku w Końskowoli. Podczas konferencji zorganizowanej z tej okazji zostały przedstawione niezwykle wyniki badań i prac konserwatorskich nad obrazem Matka Boska Czytająca, a w miesięczniku „Echo Końskowoli” został zamieszczony artykuł, szeroko opisujący postęp renowacji.

Włączyliśmy się w inicjatywę odzyskania/nadania praw miejskich Końskowoli, aktywnie uczestnicząc w sesji Rady Gminy, gdy przyjęto uchwałę o rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz podpisując list intencyjny do mieszkańców naszej gminy. Niestety, szeroki odzew społeczny nie znalazł uznania u części radnych i wniosek nie będzie złożony u Wojewody.

Z uwagi na panującą pandemię koronawirusa nie odbyło się wiele imprez, w których Fara miała uczestniczyć lub współorganizować np. Końskowska Noc Kultury, otwarcie Muzeum Tęczyńskich w Ratuszu, czy też wystawa i konferencja poświęcona tkaninom z krypt kościoła farnego. Mamy nowe tłoki do bicia monet upamiętniające odnowienie ratusza i rynku, które miały być atrakcją odwołanych wydarzeń.

Plany na rok 2021

W bieżącym roku w „Echu Końskowoli” ukazały się dwa artykuły: o konserwacji feretronu i obrazu MBS oraz wynikach badań kopca w Opoce i planujemy na łamach naszej lokalnej prasy przedstawiać kolejne osiągnięcia i odkrycia.

W związku z obiecującymi wnioskami, Zarząd uznał za zasadne kontynuowanie nieinwazyjnych badań archeologicznych w Opoce, poszerzając obszar, oraz przeprowadzenie wykopalisk w najważniejszych, wyznaczonych poprzez analizę wyników badań georadarem miejscach. W tym celu wystąpiliśmy o dotację z Urzędu Gminy na pokrycie części kosztów związanych z prowadzeniem tych działań.

Planujemy aktywnie współpracować z instytucjami gminnymi i innymi organizacjami pozarządowymi w przygotowaniu obchodów 490 rocznicy nadania praw miejskich Końskowoli oraz nadal propagować ideę ich odzyskania/nadania.

Nadal będziemy pilotowali postęp prac konserwatorskich nad obrazem Matka Boska Czytająca informując o nich na Facebooku i stronie internetowej.

W kwietniu ruszy uaktualniona strona internetowa. Znajdą się tam informacje o stowarzyszeniu, realizowanych projektach, wydanych publikacjach, historii Końskowoli, jej zabytkach oraz odkryciach archeologicznych i aktualności.

Mamy wiele zabytków wymagających dalszych starań, odnowienia, zbadania i poznania, staramy się w miarę naszych możliwości finansowych oraz dostępnych środków zewnętrznych sukcesywnie, od tych wymagających największej troski, dbać, opisywać i promować.

Będziemy propagować i popularyzować wiedzę o dziejach, historii nie tylko Końskowoli, ale całego klucza końskowolskiego, a także osób z nią związanych. Integrować środowisko lokalne oraz członków i sympatyków Fary Końskowolskiej.